HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ולטעמיך זבין שוי חמשא בשיתא הכי נמי דזביניה זביני אלא קים להו לרבנן דינוקא מקרבא דעתיה גבי זוזי ואי אמרת זביניה זביני [א]זמנין דמקרקשי ליה זוזי אזיל מזבין לכולהו נכסי דאבוה אבל גבי מתנה אי לאו דהוה ליה הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מתנה [ב]אמרו רבנן תיהוי מתנתו מתנה (א) דלעבידו להו מילי אמר רב נחמן אמר שמואל בודקין [ג]לקדושין לגרושין ולחליצה ולמיאונין ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים וכיון דבדקנא לקדושין לגרושין למה לי לא נצרכא אלא ליבום דתנן א)[ד]בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה ואין נותן גט עד שיגדל [ה]לחליצה לאפוקי מדר' יוסי ב)דאמר איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה ובין קטנה קא משמע לן [ו]דמקשינן אשה לאיש דלא כר' יוסי [ז]ולמיאונין לאפוקי מדרבי יהודה ג)דאמר עד שירבה שחור קא משמע לן [ח]דלא כרבי יהודה ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים לאפוקי ממאן דאמר בן שמנה עשרה והלכתא תוך זמן כלפני זמן והלכתא כגידל בר מנשה והלכתא כמר זוטרא והלכתא כאמימר והלכתא כרב נחמן אמר שמואל בכולהו: **מתני'** ד)המחלק נכסיו על פיו ר' אלעזר אומר אחד [ט]בריא ואחד מסוכן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה (ב) אמרו

ה"ל ולטעמיך. דתלית טעמא במידי דאית ליה רווחא והפסדא: **זבין שוה** ה) **ארבע בחמש.** דאית ליה רווחא טובא: **ה"נ דזביניה זביני.** בתמיה. והא לא פלוג רבנן במכירת פחות מבן עשרים שאינו יודע בטיב משא ומתן מידי אלא (ג) כולהו תקון דלא ליהוי זביני: **אלא.** היינו טעמא דמכירה קים להו לרבנן כו' זימנין דמקרקשי כו' הלכך בכולהו מכירות תקון דלא ליהוי זביני: **אי לאו דאית ליה הנאה.** גדולה מיניה לא הוה יהיב ליה כו': **דליעבדן מילי.** לגמול לו חסד ולהיטיב לו בכל עניינן: **בודקין לקדושין.** אע"פ שהוא בן י"ג שנים ויום אחד והאשה בת י"ב שנים ויום אחד לא סמכינן אשנים לאחזוקינהו כגדולים ובני שיער להחשב קדושיהן ודאי אף להקל כגון לבטל קדושי שני שקידש אחריו בלא גט אלא בודקין אחריו אם הביא שערות אז יחשבו קדושי ודאי: **ולגירושין.** לקמיה מפרש: **ולחליצה.** כדמפרש לקמיה דמשום אשה נקט לה שלא תחלוץ עד שתגדיל ותביא סימני שיער: **ולמיאונין.** אם הביאה שערות לא תמאן: **עד שיהא בן עשרים.** אע"ג דאייתי שערות מי"ג: **וכי מאחר דבדקנא ליה.** להאי גברא בשעת קדושין ונמצא גדול למה צריך בדיקה בשעת גירושין: **אלא ליבום.** דמבן תשע קנאה בביאה ואין יכול לגרש עד שיביא שתי שערות: **לאפוקי מדר' יוסי.** דמשום חליצת איש לא איצטריך דמגירושין שמעינן לה: ה"ג **עד שירבה השחור קמ"ל דלא כרבי יהודה.** ובמסכת נדה [נב.] מפרש עד שירבו השערות ויהיו שוכבות ונראה כמו שהרבה השחור ולא גרס על הלבן ולר' יהודה אין בודקין דהא לאחר הבאת שערות ממאנת עד שירבה ויהיו שוכבות: **והלכתא כגידל בר מנשה.** דבן י"ג היודע במשא ומתן מוכר בנכסי אביו אפי' מקרקעי דאילו מטלטלי אפילו פעוטות כבר שית מוכרין: **כמר זוטרא.** דלעדות מטלטלי מעיד בן י"ג שאינו יודע בטיב משא ומתן אבל בעדות קרקע לא: **והלכתא כאמימר.** דמתנת בן י"ג שאינו יודע בטיב משא ומתן הויא מתנתו מתנה ואע"ג דמכירת נכסיו לא הויא מכירה: **והלכתא כרב נחמן אמר שמואל בכולהו.** קדושין וגירושין חליצה ומיאונין דלא סמכינן אשנים עד שנבדוק סימנין ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ויביא סימנים מי שאינו יודע בטיב משא ומתן דטפי מעשרים לא ו) אמטו רבנן להמתין לחכמתו ואם לא הביא שיער בעשרים נחזקינן כקטן עד רוב שנותיו אם לא נמצאו בו סימני סריס. ואיכא למימר דוקא בנכסי אביו אבל בנכסים שנתנו לו במתנה או שקנה ממטלטלין שאינם ירושת אבותיו הנהו מוכר פחות מבן עשרים כדין מטלטלין: **מתני' ר' אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן כו'.** ר' אלעזר סבירא ליה (ד) לענין שכיב מרע אינם ככתובין וכמסורין כלל אלא כבריא בעלמא וצריך קנין כשאר מתנת בריא ואע"ג דמית לא קנה מקבל מתנה בלא קנין ואפי' מצוה מחמת מיתה נמי לר"א בעי קנין שהרי מעשה של אמן של בני רוכל אוקימנן לעיל (דף קנא:) במצוה מחמת מיתה ואפ"ה פליג ר"א ואמר להו לחכמים בני רוכל תקברם אמם ושלא כדין קיימו דבריה כי אם לקונסן: **ואחד מסוכן.** ואף על גב דלא שייר מידי לא מיקני באמירה כלל. ונראה בעיני דכיון דלא מפליג ר"א בין שכיב מרע לבריא לענין היכא דמית (ה) הוא הדין היכא דעמד אינו חוזר אם קנו מידו לר' אלעזר:

בני

ולטעמיך זבין שוי חמשא בשיתא. וא"ת גם בגדולים נמי אין ממכרו מכר בכה"ג דהוי ליה בטול מקח ומחזיר אונאה [א] וי"ל דלאו דוקא נקט חמשא בשיתא אי נמי דוקא ואתי שפיר למה שמפרש ר"ת דאין אונאה לקרקעות [ב] אי נמי כגון שאמר בפירוש יודע אני שאינו שוה כל כך אי נמי לא יתבטל לגמרי כיון דליכא יותר משתות [ג]: **בודקין** לקדושין ולגירושין. הך בדיקה אחר שהגיע (ו) לכלל שנים אבל מקמי שנים הוו שערות שומא בעלמא כדאמרינן בנדה פרק ז) (בא סימן) (דף נב ושם) וגם מהניא הך בדיקה לענין שאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אי משכחינן בתר הכי סימנים בתראי לא הוו קדושין [ד] ואי לא משכחי סימנים הוי ספיקא דחיישינן שמא נשרו בספיקא דאורייתא כי הכא כדאמר בפ' בא סימן וליכא למימר (ז) דאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר חיישינן לקדושי [שניהם] [ה] וכדשמואל דאמר בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עט:) קדשה אביה בדרך וקדשה היא עצמה בעיר חוששין לקדושי [שניהם] דהתם לא קאמר הכי אלא ביומא דמשלם שית שבאותו יום בגרה [ו] אבל הכא שהגיע כבר לגדלות מזמן גדול לא [ז]: **ולגירושין.** שאם לא ימצאו שערות לא יהיו גירושין דלא סמכינן אחזקה להקל וכן לחליצה ולמיאון ואע"ג דגבי מיאון אמרי' בפ' בא סימן (דף מח: ושם) קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה דחזקה הביאה סימנין היינו היכא דלא בדקנא אבל היכא דבדקנא ולא אשכחינן יכולה למאן ולא חיישינן שמא נשרו כיון שלא בעל [ח] כדאמרי' בפ' בא סימן (ד' נב.) מיהו בזמן הזה לא בקיאינן בהכרת גומות ח) [ט]: **וכי** מאחר דבדקנוה לקדושין לגירושין למה לי כו'. וא"ת ומאי קושיא וכי חובה הוא לבדוק לקדושין אבל לגירושין צריך הוא לבדוק אם הוא גדול לגרש ועוד דהוה ליה למימר האי לישנא למאי הלכתא בדקינן לגירושין [י] דממה נפשך היא מגורשת שאם היה קטן בשעת קדושין אפי' גירושין לא בעי ואם היה גדול עכשיו הוא (ח) גדול בשעת גירושין ואם היה ספיקא הא ספיקא דאורייתא לחומרא דחיישינן שמא נשרו כדאמרי' בפ' בא סימן (שם) ודוחק לומר דבודקין לקדושין דהיינו אם לא מצאו שערות לא תהא מקודשת דלא חיישינן שמא נשרו [יא] דהויא אז מילתא דשמואל בהכי דלא כהלכתא: **לחליצה** לאפוקי מדר' יוסי. וא"ת אימא דלענין איש מיירי דהתם אפי' ר' יוסי מודה וי"ל דמשמע לי' דמיירי בין באיש בין באשה דומיא דלגיטין ולקדושין דמיירי בין באיש בין באשה: **לאפוקי** מדר' יהודה כו'. ואם תאמר מנא ליה לאפוקי מדרבי יהודה דלמא בבדיקה דרבי יהודה איירי ויש לומר דומיא דבדיקות דלעיל דהוי ב' שערות מיהו צריך עיון אי קאמר ר' יהודה למילתיה גבי מיאון דוקא או לא: **עד** שירבה שחור על הלבן. פי' רבינו שמואל דלא גרסינן על הלבן [יב] ור"י אומר דגרסינן שפיר דעל הלבן היינו על הבשר שהוא לבן [יג] ואיידי שהזכיר שחור בשיער הזכיר בשר בלשון לבן ט): **רבי** אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן כו'. הכי גרים רבינו תם ר' אלעזר ולא ר' אליעזר והוא ר' אלעזר בן שמוע דאי גרים ר' אליעזר היה קשה מדתני בתר הך בבא פלוגתא דר' אליעזר ורבי יהושע גבי קנין דשכיב מרע בבבא אחריתי [יד] ואי גרס ר' אליעזר בתרוייהו א"כ ליערבינהו וליתנינהו המחלק נכסיו על פיו רבי אליעזר אומר אחד בריא כו' בד"א בחול אבל בשבת דבריו קיימין ר' יהושע אומר כו' אלא מדפלגינהו לתרי בבי שמע מינה הראשון הוא ר' אלעזר בן שמוע ועוד ראיה דקאמר בגמרא א"ר לוי קונין מש"מ ואפילו בשבת ולא לחוש לדברי ר' אלעזר כו' ואי גרס ר' אליעזר הא אית ליה בסמוך דבשבת דבריו קיימין בלא קנין [טו] ועוד מאי האי דקאמר

אמרו

מסורת הש"ס

א) נדה דף מה. סנהדרין דף נה:, ב) נדה דף נב. יבמות דף קה:, ג) חולין דף כו: נדה דף נב. יבמות דף יב: כתובות דף לו., ד) גיטין דף יד:, ה) צ"ל חמשה בשיתא, ו) צ"ל אמרו. יעב"ץ, ז) [צ"ל יוצא דופן (דף מו.)], ח) [ועי' תוס' נדה נב: ד"ה הלכה ותוס' שם מט. ד"ה ולב"א ר' שמעון], ט) [וע"ע תוס' חולין כו: ועי' תוס' כתובות לו. ד"ה עד],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתנתו מתנה כי היכי דלעבידו להו מילי: (ב) שם במשנה אלא במשיכה וחכמים אומרים אלו ואלו נקנין באמירה אמרו לו מעשה: (ג) רשב"ם ד"ה ה"נ וכו' אלא בכולהו תקון: (ד) ד"ה רבי אלעזר וכו' ר' אלעזר ס"ל דדברי שכיב מרע: (ה) ד"ה ואחד מסוכן כו' ה"ה היכא דעמד. נ"ב ותימה א"כ אמאי נקט במעשה דמרוני ומת הא אפילו בלא מת נמי כמו שהקשו תוס' דף קנא ע"ב ודוחק לומר דנקט מת לאורויי דשכיב מרע היה דאין זה ראיה וכמו שהשיבו לו משם ראיה מרוני בריא היה ונראה בעיני דנקט ומת לאורויי דמצוה מחמת מיתה היה ולכך אם עמד חוזר ואע"ג דקנו מיניה ואשמועינן דבעי קנין אפילו במצוה מחמת מיתה וכדאוקימנ' לעיל בגמ' דמעשה דבני רוכל מצוה מחמת מיתה הי' ומה שפי' רשב"ם בסמוך איכא למימר דמודה ר"א במצוה מחמת מיתה אינו אלא לפי תשובת אמרו לו [ולא הוה סלקא] לדעתייהו דר"א מצריך קנין אפי' במצוה מחמת מיתה כל כמה דלא השיב ר"א ממעשה דמרוני לפי זה ודאי [יש להקשות מאי ראיה] ממעשה דבני רוכל הלא ר"א מוקים לה במצוה מחמת מיתה וצריך לפרש דאף לפי זה שפיר השיבו דמדנקט והוא בשנים [עשר מנה ומאי נפקא מינה אם] לא להודיע דמתנת ש"מ בלא שיור היתה דהשתא אי אפשר לומר דהמעשה היה במצוה מחמת מיתה דא"כ [אין חילוק בין] מתנה בלא שיור או בשיור אלא בע"כ דמתנת שכיב מרע [לא בעי קנין]: (ו) תוס' ד"ה בודקין וכו' שהגיע כבר לכלל שנים וכו' ומהניא הך בדיקה כצ"ל ותיבת או נמחק: (ז) בא"ד וליכא למימר לשמואל דאם פשטה וכו' דהתם לא קאמר שמואל הכי: (ח) ד"ה וכי מאחר וכו' עכשיו הוא נמי גדול:

רבינו גרשום

עד שיביא שערות ויודע בטיב משא ומתן לא מצי לאסהודי לאחרינא במקרקעי: אלא מעתה. דאמרת שמשום הכי מצי לאסהודי משום דמצי לזבוני א"כ פעוטות דמצי זביני כדתנן ה"נ דעדותן עדות. הא לא הוי אלא בן (תשיסר) [שית ושבע]. הא לא מצית אמרת לגבי עדות אנשים בעינן כדכתיב ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר וליכא דתינוקות הן. ולעולם גבי עדות עדותן במטלטלין אבל לא במקרקעי: אמר אמימר. אע"ג דאינו יכול למכור בנכסי אביו עד כ' שנה וכדאוקמת' הלכתא אפ"ה אי יהיב מתנה מנכסי אביו מתנתו מתנה: ומה זביני דמקבל זוזי אמרת לא. מתנה דבחנם הוא לא כ"ש: א"ל ולטעמיך. דמקשת הכי מי מצי זבין שפיר בנכסי אביו. דזבן שוה ד' בה' ה"נ דזביניה זביני. אלא לא אזיל כלל משום האי טעמא דזבין שפיר ולא משום דלא אתו לידיה דלא מצי למיהב מתנה אלא מאי טעמא אין מכירתו מכירה אע"ג דזבין שפיר דגזרינן האי דזבין שפיר אטו האי דלא זבין שפיר דכי היכי דהאי אין מכירתו מכירה הכי נמי אידך דקים להו לרבנן כו': מילי. הנאה וגמילות חסד: אמר רב נחמן אמר שמואל בודקין לגיטין ולקדושין ולחליצה ולמיאונין. אי הוה בן י"ג שנה ויום אחד: (ולמכור בנכסי אביו. לא מצי למיזבן): ואם בת היא לחליצה ולמיאונין בודקין אם היא בת י"ב שנה ויום אחד: ולמכו' בנכסי אביו. לא מצי למזבן עד שיהא בן עשרים והביא שתי שערות: וכיון דבדקינא. ליה לקדושין דגדול היה כשקדשה כל שכן דלגירושין הוי גדול: לא נצרכה אלא לקדושי יבם. דבן תשע קנאה והויא אשתו ואם דעתו לגרשה אינו רשאי עד שיגדל: איש כתיב בפרשת יבמים. ככה יעשה לאיש ומקשי' אשה לאיש דזה וזה עד שיגדילו: לאפוקי מדר' יהודה דאמר. עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות. ר' יהודה אמר עד שירבה שחור כו' קמ"ל דהלכה כת"ק דר' יהודה: תוך זמן כלפני זמן. ואין מכירתו מכירה: והלכתא כגידל בר מנשה. כדשלח ליה רבא: והלכת' כמר זוטרא. דאמר לא אמרינן דעדותן עדות אלא במטלטלין: והלכתא כרב נחמן אמר שמואל בכולהו. דאמר בודקין לגירושין כו': **פיסקא** המחלק נכסיו על פיו. כגון שכ"מ שאינו צריך לקנין ולא כתיבה ולא משיכה אלא בדבור בעלמא: ר' אליעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן. המחלק על פיו: נכסים שיש להן אחריות. כלומר ר' אליעזר לא סבירא ליה דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי וצריכין כל חיזוקין כבריא:

עין משפט נר מצוה

קמא א ב מיי' פכ"ט מהל' מכירה הל' יג יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה ס"ט:

קמב ג מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה ז ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מג סעיף א:

קמג ד מיי' פ"א מהל' יבום הל' טז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסז סעיף א ב:

קמד ה ו מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעי' ג ד:

קמה ז ח מיי' פ"ד מהל' אישות הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קנה ס"ב:

קמו ט מיי' פ"ג מהל' זכיה ומתנה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמא סעיף א:

מוסף רש"י

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה. ליורשה ושלא תיפטר עוד בחליצה אלא בגט (סנהדרין נה:) וזוכה בנכסי אחיו, ואע"ג שאין קנין לקטן, הרי קנויה לו ועומדת (נדה מה.). **ואין נותן גט עד שיגדל.** אם בא לגרשה, דקידושי אחיו קידושין גמורין וגירושין של זה אינם גירושין גמורין דאינו בן דעת (שם) שהרי על ידי קדושי אחיו גדול נאסרה וגירושין של זה אינן חשובין להפקיע קדושי אחיו, דקטן הוא ואינו בן דעת (סנהדרין נה:). **דאמר איש כתוב בפרשה.** ואם לא יחפוץ האיש, הלכך קטן לא חליץ, אבל אשה בין גדולה בין קטנה (נדה נב.). **דמקשינן אשה לאיש.** דכתיב ואם לא יחפץ האיש, ולא קטן, ואשה נמי אע"ג דלא כתיב מיעוטא בעינן גדולה כאיש, דאיתקש לה דכתיב בההוא קרא ועלתה יבמתו השערה (יבמות קה:). **עד שירבה שחור.** שיהיו שם שערות הרבה (שם יב:) שיקיף אותו מקום בשער, ובמסכת נדה (נב:) מפרש לא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שירבה השחור (חולין כו: וכעי"ז כתובות לו.). **המחלק נכסיו על פיו.** על פי אומרו מחלק נכסיו לבניו ולא כשאר המורישים שחולקים היורשים בשוה (גיטין יד:). **נקנין בכסף ובשטר ובחזקה.** שכבר הן נקנים מן הבריא, וסכ"ש נמי לר"א אי לאו דקנינהו בהכי לא מיקנו (שם).

מוסף תוספות

א. [ד]נתאנה לוקח בזוז שהוא חומש למקח ויותר משתות הוא זה. רש"י ב"מ מט: ב. דאין אונאה עד פלגא אבל מפלגא ואילך מיקרי ביטול מקח ויש להם. ב"מ נז. תוד"ה אמר. ג. [ד]אצל מעות שנתן שתות הוא. רש"י ב"מ מט: ד. שאם לא יבדקו עכשיו אע"פ שימצאו לה שערות לאחר זמן שמא בשעת קידושין קטנה היתה וחוששים לקידושין הב'. רבינו יונה. ה. [וא"כ היה] צ"ל דבודקין היינו קודם קידושין דאי לאחר קידושין אפי' מצאו שערות צריכה גט משניהם דילמא השתא הוא דאתו ובשעת קידושין לא הוו דהכי אית ליה לשמואל. שיטה מקובצת בשם הרא"ש, ועיין מהרש"א. ו. דהתם ודאי הוא דאמרינן השתא הוא דבגר שאין בה שום חזקה לומר מצפרא אתו. שם. [ד]הרי היום אין לה חזקה משום דבר לא מנערות ולא מבגרות שהרי היום עשויה להשתנות. קידושין עט: תוד"ה אלא. ז. [ד]ודאי אית לן למימר כיון דאחר קידושין מצאן חזקה שגם בשעת קידושין היו בה. שיטה מקובצת בשם הרא"ש. ח. [ד]הויא לה ביאה זו קידושין גמורין דהא גדלה ושוב אינה יוצאה במיאון. רש"י נדה מו. ט. [וכן] אין אנו בקיאים לבדוק בכל גופה שלא יהו לה שערות דאפי' אחת בגבה ואחת בכריסה ובקשרי אצבעותיה מצטרפים. נדה נב: תוד"ה הלכה. י. [ו]למה תלה קושיתו בבדיקת קידושין, אפי' אם לא היו בודקים לקידושין יש להקשות למה לי בדיקה לגיטין. רבינו יונה. יא. [ובודקין לגירושין] דשמא קטן הוא ולא יצטרך לגט ואין ראוי ליתן גט שלא לצורך כדי שלא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה או כדי שלא לפוסלה מן הכהונה וכיון שיבדקוהו ולא תביא ב' שערות אין צריכה גט. רבינו יונה. יב. משום דאמרינן בפ' בא סימן (נדה נב.) לא שירבה ממש אלא כדי שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שירבה שחור ועל הלבן משמע יותר מן הלבן. כתובות לו. תוד"ה עד. יג. וקאמר ר' יהודה דבעי שישחיר אותו המקום מן השערות ובשתי שערות סגי כדמפורש בפ' בא סימן ולא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור כלומר דומה כמו שיש שם שערות הרבה. חולין כו: תוד"ה עד. יד. ר' אליעזר אומר בשבת דבריו קיימין אבל לא בחול ור' יהושע כו', אבל ברישא פליגי בין בחול בין בשבת מדלא ערבינהו. גיטין יד: תוד"ה ר' אליעזר. טו. ואע"ג דלר"מ אמרינן בגמ' דלר' אליעזר בחול דבריו קיימים ולא בשבת, מיהו ר' לוי אמתניתן קאי דאתיא דלא כר"מ. שיטה מקובצת בשם הרא"ש.